

آموزش احکام

ویژه اولیاء و دانش آموزان

پایه پنجم

احکام نماز و اداری

۱. احکام قبله

۱. مسلمان باید نماز را رو به سمت کعبه بگذارد که به این اعتبار به آن «قبله» می‌گویند. البته برای کسانی که از آن دورند محاذات حقیقی میسر نیست، و همین اندازه که بگویند رو به قبله نماز می‌خواند، کافی است.
(استفتا از دفتر معظم له، باب نماز، م ۱۶۹)

توجه

ملاک رو به قبله بودن این است که انسان از سطح کره‌ی زمین به طرف بیت عتیق (کعبه) باشد یعنی از طرف سطح زمین رو به طرف کعبه که روی زمین در مکه‌ی مکرمه ساخته شده است بایستد، بنابراین اگر انسان در یک نقطه‌یی از کره‌ی زمین باشد که اگر خطوط مستقیمی از چهار جهت آن مکان بر سطح کره‌ی زمین به طرف مکه ترسیم شود از نظر مسافت با هم مساوی باشند مخیر است برای قبله به هر طرف که خواست بایستد و نماز بخواند، ولی اگر مسافت خطوط در بعضی از جهت‌ها کمتر و کوتاهتر باشد به مقداری که با آن، صدق عرفی رو به قبله بودن اختلاف پیدا کند بر انسان واجب است جهت کوتاهتر را انتخاب کند.
(اجوبه الاستفتاءات، س ۳۶۷)

نمازهای مستحبی را می‌توان در حال راه رفتن یا سواری خواند، و در این صورت لازم نیست نماز را رو به قبله به جا آورد.
(استفتا از دفتر معظم له، باب نماز، م ۱۷۰)

۲. نمازگزار باید به جهت قبله یقین و اطمینان پیدا کند، چه از راه قبله‌نمای صحیح و معتبر و چه از راه آفتاب و ستارگان (برای کسی که آشنا به استفاده از آنها است) و چه از راه‌های دیگر، و اگر نتوانست اطمینان پیدا کند به هر طرف که گمان بیشتر می‌یابد، نماز بخواند.
(استفتا از دفتر معظم له، باب نماز، م ۱۷۱)

۳. کسی که هیچ راهی برای یافتن جهت قبله ندارد و گمانش هم به هیچ طرف نمی‌رود بنابر احتیاط (واجب) باید به چهار طرف نماز بخواند، و اگر برای چهار نماز وقت ندارد به هر اندازه که وقت دارد، نماز بخواند.
(اجوبه الاستفتاءات، س ۳۶۶ و ۳۶۸ و استفتا از دفتر معظم له، باب نماز، م ۱۷۲)

احکام نموداری

احکام قبله (۲)

۴ . کسی که یقین به قبله ندارد در بقیه‌ی کارهایی که باید رو به قبله انجام شود، مانند ذبح حیوانات و غیره، باید به گمان خود عمل کند و اگر به هیچ طرف گمان بیشتر ندارد، به هر طرف انجام دهد صحیح است.
(استفتا از دفتر معظم له، باب نماز، م ۱۷۳)

توجه

اعتماد بر شاخص یا قبله نما در تعیین جهت قبله، در صورتی که موجب اطمینان برای مکلف شود، صحیح است و باید طبق آن عمل گردد، و در غیر این صورت می‌توان بر اساس محراب مساجد و قبور مسلمین جهت قبله را تشخیص داد.
(اجوبه الاستفتاءات، س ۳۶۵)

منظور از به کارگیری شاخص در تشخیص قبله این است که در روزهای چهارم خرداد و بیست و ششم تیر ماه (یعنی در روز بیست و پنجم ماه پنجم و هفدهم ماه هفتم از سال میلادی) چنانچه هنگام ظهر به افق مکه که آفتاب به طور عمودی بر کعبه می‌تابد (همان زمانی که صدای اذان مکه بلند می‌شود) شاخصی از قبیل قطعه چوب صاف یا میله و مانند آن در زمین هموار به طور عمودی فرو کنیم، جهتی که سایه‌ی شاخص نشان می‌دهد جهت قبله خواهد بود (یعنی جهت قبله در امتداد سایه در طرفی از شاخص است که سایه ندارد).
(اجوبه الاستفتاءات، س ۳۶۵)

احکام نماز و ادای

اوقات نمازهای یومیه

۱. وقت نماز صبح

۱. وقت نماز صبح از هنگام طلوع فجر تا طلوع آفتاب است. (استفتا از دفتر معظم له، باب نماز، م ۱۵۳)
۲. معیار شرعی در مورد وقت نماز صبح، فجر صادق است (نه کاذب)، و احراز آن موکول به تشخیص مکلف است. (اجوبه الاستفتاءات، س ۳۵۱)
۳. فرقی بین شبهای مهتابی و غیر مهتابی در طلوع فجر (وقت فریضه صبح) نیست، هر چند احتیاط در این زمینه خوب است. (اجوبه الاستفتاءات، س ۳۵۴)
۴. مقتضی است که مؤمنین محترم «ایدهم الله تعالی» جهت رعایت احتیاط در مورد وقت نماز صبح، حدود پنج الی شش دقیقه بعد از اذان صبح از رسانه‌ها شروع به ادای فریضه صبح نمایند. (اجوبه الاستفتاءات، س ۳۶۲)
۵. ملاک طلوع خورشید (پایان وقت نماز صبح) دیدن آن در افق مکان نمازگزار است نه رسیدن نور آن بر زمین. (اجوبه الاستفتاءات، س ۳۵۸)

۲. وقت نماز ظهر

- وقت نماز ظهر از اول ظهر (یعنی هنگامی که سایه‌ی هر چیزی پس از آن که بر اثر بالا آمدن آفتاب کاملاً کوتاه شد مجدداً به طرف مشرق شروع به زیاد شدن کند) است تا هنگامی که فقط به قدر نماز عصر تا غروب آفتاب وقت باقی مانده است. (استفتا از دفتر معظم له، باب نماز، م ۱۵۳)

احکام نماز و دعا

اوقات نمازهای یومیه

۳. وقت نماز عصر

وقت نماز عصر از هنگامی است که به قدر خواندن نماز ظهر، از ظهر گذشته تا غروب آفتاب.

(استفتا از دفتر معظم له، باب نماز، م ۱۵۳)

۴. وقت نماز مغرب

وقت نماز مغرب از هنگامی است که سرخی بعد از غروب آفتاب که از طرف مشرق بالا می آید زائل شود تا هنگامی که فقط به قدر نماز عشا تا نیمه شب مانده است.

(استفتا از دفتر معظم له، باب نماز، م ۱۵۳)

توجه

□ فاصله‌ی زمانی بین غروب خورشید و زوال حمراهی مشرقیه (از بین رفتن سرخی طرف مشرق بعد از غروب آفتاب) با اختلاف فصل‌های سال تفاوت می‌کند.

(اجوبه الاستفتاءات، س ۳۴۷)

۵. وقت نماز عشا

وقت نماز عشا از هنگامی است که به قدر خواندن نماز مغرب از اول وقت گذشته است تا نیمه شب.

(استفتا از دفتر معظم له، باب نماز، م ۱۵۳)

توجه

احتیاط (واجب) آن است که برای نماز مغرب و عشا و مانند اینها شب را از اول غروب تا اذان صبح حساب کنند، بنابراین تقریباً یازده ساعت و یک ربع بعد از ظهر شرعی آخر وقت نماز مغرب و عشا است.

(اجوبه الاستفتاءات، س ۳۶۳)

احکام نماز

۱- نیت	} ۱- رکنی	} واجبات
نماز
۱۸۲
۲- تکبیرة الاحرام		
۳- قیام موقع تکبیرة الاحرام برای کسانی که قادر به ایستادن هستند.		
۴- قیام متصل به رکوع		
۵- رکوع		
۶- دو سجده در یک رکعت		
۱- قرائت	} ۲- غیر رکنی	
۲- ذکر رکوع و سجود		
۳- تشهد		
۴- سلام		
۵- ترتیب		
۶- موالات		
۱- هنگام قرائت	} ۷- قیام	
۲- بعد از رکوع		
۸- طمأنینه (آرامش بدن) هنگام ذکر واجب		

احکام نموداری

- ۲ نکته در مورد نیت
- ۱- آنرا برای خدا به جا آورد (نیت قربة الی الله باشد) ^{۱۸۳}
 - ۲- از آغاز تا پایان نماز بداند چه نمازی می خواند. ^{۱۸۴}

- موارد جواز عدول* نیت ^{۱۸۵}
- ۱- عصر به ظهر (بفهمد نماز ظهر را نخوانده یا باطل خوانده)
 - ۲- قضای عصر به قضای ظهر
 - ۳- عشا به مغرب
 - ۴- قضای عشا به قضای مغرب
 - ۵- از ادا به قضا به شرطی که وقت ادا وسعت دارد.
 - ۶- از شکسته به تمام در مکان تخییر (مثل مسجد الحرام)

- ۱- آیت الله وحید: اگر از اول قصد عدول نداشته باشد اشکال ندارد (یعنی در وسط نماز تصمیم به فرادا کردن نماز بگیرد)
- ۷- از جماعت به فرادا

۲- آیت الله سیستانی و آیت الله مکارم: بدون عذر نمی توان از جماعت جدا شد.

۳- دیگر مراجع: اشکال ندارد.

* برگرداندن

احکام نماز

۱۸۶ واجب رکنی ← تکبیرة الاحرام : تکبیری که با گفتن آن بسیاری از کارها بر نمازگزار حرام می شود.

۱- به عربی صحیح گفته شود. ۱۸۷

۲- هنگام گفتن تکبیر بدن آرام باشد. ۱۸۸

۳- خودش صدای تکبیرش را بشنود. ۱۸۹

۴- در حال ایستاده بگوید. ۱۹۰

۵- بنا بر احتیاط واجب (آیت الله سیستانی : بنا بر احتیاط مستحب) آنرا به چیزی که

پیش از آن می خوانده ، وصل نکند. ۱۹۱

۱- آیت الله سیستانی و آیت الله زنجانی : بهتر است

حرف راء را ضمه بدهد.

۲- آیت الله مکارم: بنا بر احتیاط واجب حرف راء را ضمه بدهد.

۳- دیگر مراجع : باید حرف راء را ضمه بدهد.

۶- اگر می خواهد تکبیرة الاحرام را

به چیزی که بعد از آن است بچسباند

۱۹۲

شرایط
تکبیره
الاحرام

احکام نماز

- ۱۹۳ قیام
- ۱ - رکنی } ۱ - قیام هنگام تکبیرة الاحرام (مکرم : واجب است ولی رکن نیست)
 ۲ - قیام متصل به رکوع (از قیام به رکوع رفتن)
- ۲ - غیر رکنی } ۱ - قیام در هنگام قرائت
 ۲ - قیام بعد از رکوع

- ۱۹۴
- ۱ - موقع ایستادن } ۱ - آیت الله خامنه ای: باید هر دو پا روی زمین باشد.
 ۲ - آیت الله زنجانی : مستحب است هر دو پا روی زمین باشد.
 ۳ - دیگر مراجع: بنابر احتیاط واجب هر دو پا روی زمین باشد.
- واجبات قیام
- (لازم نیست سنگینی بدن روی هر دو پا باشد و اگر روی یک پا هم باشد اشکال ندارد)
- ۲ - پاها را خیلی گشاد نگذارد که ایستادن معمولی نباشد مگر در موارد اضطرار ۱۹۵
- ۳ - راست ایستادن جز در موارد اضطرار ۱۹۶
- ۴ - آرامش بدن مگر در حال اضطرار (آیت الله سیستانی: بنابر احتیاط بدن را حرکت ندهد)
- ۵ - استقلال و تکیه نکردن به چیزی مگر در حال اضطرار
 (آیت الله زنجانی و آیت الله وحید: بنابر احتیاط به جایی تکیه نکند.)

احکام نمداری

۱- در نماز صبح و مغرب و عشاء مردان باید بلند بخوانند (جوهر صدا بیرون بیاید) ^{۱۹۹}

۱- اگر نامحرمی نیست: می تواند حمد و سوره را بلند یا آهسته بخواند.

۱- آیت الله زنجانی و آیت الله مکارم: مستحب است که آهسته بخواند.

۲- آیت الله سیستانی و آیت الله وحید: در صورتی که شنوایی بر زن حرام باشد مثلاً به نرمی و با صدای ظریف بخواند جایز نیست بلند بخواند و اگر خواند (آیت الله سیستانی) نمازش باطل است.

۳- دیگر مراجع: بنا بر احتیاط واجب باید آهسته بخواند.

۲- زن در نماز صبح، مغرب و عشاء

۲۰۰

۲- اگر نامحرمی هست

احکام
حمد و
سوره
در نماز

۳- کسی که حمد و سوره را حفظ نیست می تواند از روی قرآن بخواند. ^{۲۰۱}

۴- اگر هر دو یا یکی از آنها را فراموش کند و بعد از رسیدن به رکوع یادش بیاید نمازش

صحیح است. ^{۲۰۲}

احکام نماز و ادای

- ۱- اگر در نماز جماعت خواندن سوره مانع درک رکوع امام می شود نباید بخواند. ۲۰۳
- ۲- بسم الله جزئی از سوره است و باید گفته شود. ۲۰۴
- ۳- اگر در کار مهمی عجله دارد می تواند سوره را نخواند. ۲۰۵
- ۴- خواندن سوره های بزرگ اگر باعث گذشتن وقت می شود ، جایز نیست ولی در وسعت وقت ، موالات را به هم نمی زند. ۲۰۶
- ۵- خواندن سوره هایی که سجده واجب دارند در نماز واجب ، جایز نیست ولی در نماز مستحب اشکال ندارد. ۲۰۷
- ۶- قبل از گفتن بسم الله سوره را تعیین کند. ۲۰۸
- ۷- هر سوره را اگر تا نصف بخواند نمی تواند رها کند و سوره ی دیگر بخواند. ۲۰۹
- ۸- اگر سوره کافرون یا توحید را شروع کند نمی تواند رها کند. ۲۱۰
- ۹- در روز جمعه اگر شروع به خواندن سوره ی منافقون و جمعه کرد ، نمی تواند عدول کند. ۲۱۱
- ۱۰- اگر وقت نماز تنگ است یا انسان ناچار شود سوره را نخواند مثل اینکه دزد یا درنده به او صدمه می زند نباید سوره بخواند. ۲۱۲

احکام
سوره
در نماز

احکام نماز و اداری

- ۱ - به جای تسبیحات می تواند سوره ی حمد بخواند. ^{۲۱۳}
- ۲ - یک مرتبه خواندن تسبیحات کافی است. گرچه احتیاط مستحب است که سه بار بخواند.
- ۳ - در تنگی وقت باید یک مرتبه تسبیحات را بگوید. ^{۲۱۵}
- ۴ - بر مرد و زن واجب است که در رکعت سوم و چهارم حمد یا تسبیحات را آهسته بخوانند و بنا بر احتیاط بسم الله آنرا هم آهسته بگوید (آیت الله سیستانی: واجب نیست بسم الله آنرا هم آهسته بگوید ولی اگر ماموم است بنا بر احتیاط آهسته بگوید.)
- ۵ - اگر در ۲ رکعت آخر به گمان اینکه در رکعت اول است حمد بخواند نمازش صحیح است. ^{۲۱۷}

احکام
تسبیحات
اربعه

احکام نیت و ادائیگی

- ۱- خم شدن به قصد رکوع باشد. ۲۱۸
- ۲- خم شدن به اندازه ای باشد که بتواند دست را به زانو بگذارد. ۲۱۹
- ۳- هر ذکری در رکوع گفته شود کافی است ولی احتیاط واجب آن است که از سه مرتبه سبحان الله یا یک مرتبه سبحان ربی العظیم و بحمدہ کمتر نباشد. ۲۲۰
- ۴- ذکر رکوع باید به عربی صحیح خوانده شود. ۲۲۱
- ۵- در رکوع باید به تعداد ذکر واجب، بدن آرام باشد. ۲۲۲
- ۶- بعد از تمام شدن ذکر رکوع باید راست بایستد. ۲۲۳
- ۷- طمأنینه لازم است (بعد از ایستادن باید بدن آرام شود و بعد به سجده رود) ۲۲۴
- ۸- زیاد شدن رکوع در نماز جماعت به خاطر متابعت از امام، در صورتیکه رکوع سهوی باشد نماز را باطل نمی کند. ۲۲۵

واجبات
رکوع

احکام نماز و اداری

- ۱ - گذاردن
هفت موضع
بر زمین
۲۲۶
- ۱ - پیشانی به اندازه یک درهم
نکته: چیزی زیر پیشانی مانع رسیدنش به زمین نشود.
۲ و ۳ - کف دو دست
۴ و ۵ - دو سر زانو
۶ و ۷ - دو سر انگشت بزرگ پا (اگر انگشتان دیگر هم روی زمین باشد اشکال ندارد)
آیت الله سیستانی و آیت الله وحید: گذاشتن ظاهر ناخن (پشت آن) هم کفایت می کند.
- ۲ - در سجده هر ذکر بگوید کافی است ولی: آیت الله زنجانی و آیت الله وحید (دیگر مراجع بنا بر احتیاط)
واجب است ذکر به تعداد سه مرتبه سبحان الله یا یک مرتبه سبحان ربی الاعلی و بحمده باشد.
- ۳ - طمأنینه: آرام گرفتن بدن هنگام گفتن ذکر سجده ۲۲۸
۴ - نشستن پس از سجده ۲۲۹
۵ - آرامش بدن در حال نشستن بعد از سجده اول ۲۳۰

واجبات
سجده

احکام نماز و اداری

- ۶- هنگام گفتن ذکر سجده تمام هفت عضو روی زمین باشد. ۲۳۱
- ۷- مساوی بودن محل سجده و جای زانوها و سر انگشتان مگر به اندازه چهار انگشت بسته ۲۳۲
- ۸- پاک بودن جایی که پیشانی را روی آن می گذارند. ۲۳۳
- ۹- بین پیشانی و آنچه بر آن سجده می کند چیزی مانع نباشد. ۲۳۴
- ۱۰- ذکر سجده را به عربی صحیح قرائت کند. ۲۳۵
- ۱۱- رعایت ترتیب و موالات ۲۳۶
- ۱۲- بر چیزی سجده کند که سجده بر آن صحیح باشد. ۲۳۷
- ادامه
واجبات
سجده

- ۱- بر زمین : غیر از معادن عقیق و فیروزه
- ۲- آنچه از زمین می روید به شرط آن که خوراکی و پوشاکی انسان نباشد. ۲۳۹
- بر چه چیزی سجده صحیح است؟

احکام نهمودادی

۱- از دو رکعت بود: قضای هر کدام را به همراه دو سجده ی سهو بعد از نماز انجام دهد.

۲- از یک رکعت بود: نمازش باطل است.

۱- دو سجده

اگر سجده
فراموش
شود
۲۴۰

۱- به حد رکوع رکعت بعد نرسیده: برگردد و انجام دهد (به نظر بعضی از مراجع سجده ی سهو هم انجام دهد)

۲- یک سجده

۲- بعد از رسیدن به رکوع فهمیده: قضایش را به همراه سجده ی سهو بعد از نماز به جا آورد.

احکام نماز و اداری

- ۱- وقت وسعت دارد : نماز را بشکنند و مهر تهیه کند.
- اگر مهر
نماز گزار
گم شود
۲۴۱
- ۱- لباسی که از پنبه یا کتان است
- ۲- وقت تنگ است به ترتیب
اولویت بر اینها سجده کند
- اگر نبود
- ۲- هر لباسی
- اگر نبود
- ۳- پشت دست
- اگر نشد
- ۴- سنگهای معدنی مثل عقیق

(آیت الله سیستانی: در وسعت وقت اگر مراتبی را که گفته شد رعایت کند نمازش صحیح است.)

- ۱- گفتن شهادتین : أَشْهَدُ أَنْ ...
- ۲- صلوات بر محمد و آلش (گفتن وَ عَجَّلْ فَرَجَهُمْ اگر به قصد دعا باشد اشکال ندارد)
- ۳- نشستن به اندازه ذکر تشهد
- ۴- طمأنینه و آرامش بدن موقع ذکر
- ۵- ترتیت اذکار را رعایت کند.
- ۶- موالات در اذکار
- ۷- خواندن تشهد با قرائت صحیح عربی
- واجبات
تشهد
۲۴۲

احکام نموداری

۱- قبل از رکوع یادش بیاید باید بنشینند و تشهد را بخوانند و دوباره بایستند و نماز را ادامه دهد

(آیت الله وحید: بنا بر احتیاط واجب بعد از نماز برای ایستادن بیجا دو سجده سهو به جا آورد.)

۲- در رکوع یا بعد از رکوع متوجه شود: نماز را تمام کند و بعد از سلام نماز تشهد را قضا کند و بنا بر احتیاط واجب دو سجده سهو به جا آورد.

(آیت الله زنجانی، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم و آیت الله وحید: دو سجده سهو به جا آورد.)

اگر تشهد
فراموش
شود
۲۴۳

۱- در قضای تشهد، سلام لازم نیست.

۲- شرایط نماز (پاک بودن) را دارا باشد.

۳- بین آن و نماز فاصله نیفتد.

۴- قضای تشهد بر سجده سهو مقدم است.

احکام تشهد
قضا شده
۲۴۴

احکام نیت و دعا

- ۱ - بنا بر احتیاط واجب در قنوت باید دستها را بالا آورد.
- ۲ - دعا کردن برای چیز حرام در قنوت جایز نیست.
- ۳ - در قنوت هر ذکری بگوید اگر چه یک صلوات باشد کافی است.
- ۴ - به غیر از نماز جماعت مستحب است قنوت را بلند بخواند.
- احکام قنوت ^{۲۴۵}

- ۱ - قبل از رسیدن به رکوع متوجه شود ، بایستد و بخواند.
- ۲ - در رکوع متوجه شود مستحب است بعد از رکوع قضا نماید.
- ۳ - در سجده یادش بیاید مستحب است بعد از نماز ، قضا کند.
- اگر قنوت سهواً فراموش شود ^{۲۴۶}

احکام نماز و اداری

سلام واجب ۲۴۷

۱- السلام علینا و علی
عبداللہ الصالحین

۱- آیت الله زنجانی، آیت الله نوری و آیت الله وحید: این سلام به تنهایی کفایت می کند.
۲- آیت الله سیستانی و آیت الله مکارم: اگر این سلام را بگوید، السلام علیکم و رحمه الله و برکاته را هم بر احتیاط واجب باید بگوید.

۲- السلام علیکم و رحمه الله و برکاته

به نظر همه ی مراجع ، این سلام به تنهایی کفایت می کند.

اگر سلام نماز را فراموش کند

۱- و موقعی یادش بیاید که صورت نماز به هم نخورده و کاری هم که عمدی و سهوی آن نماز را باطل می کند مثل پشت به قبله کردن انجام نداده : باید سلام را بگوید و نمازش صحیح است. ۲۴۸

۱- و قبل از آن } ۱- آیت الله وحید: بنا بر احتیاط، نمازش باطل است.
مبطلی انجام نداده } ۲- دیگر مراجع : نمازش صحیح است.

۲- و موقعی یادش بیاید که صورت نماز به هم خورده است } ۲۴۹

۱- آیت الله نوری و آیت الله وحید : نمازش باطل است.
۲- آیت الله مکارم: بنا بر احتیاط اعاده کند.
۳- دیگر مراجع : نمازش صحیح است.

احکام نموداری

۱- به اندازه ی مسافت شرعی مسافرت کند (بین ۴۰ تا ۴۵ کیلومتر در نظرات فقها
تفاوت فتواست)

۲- از اول سفر تصمیم به پیمودن مسافت شرعی را داشته باشد.

۳- در بین راه از قصدش برنگردد.

۴- سفرش به هیچکدام از قواطع، قطع نشود (توضیح در صفحه بعد)

۵- از حد ترخص گذشته باشد (دور شدن از مبدأ به قدری که دیوارها را نبیند و
صدای اذان را نشنود) آیات عظام سیستانی، وحید و مکارم: به قدری دور شود که اهل شهر او را نبینند.

شرایط
شکسته
شدن نماز
۳۲۳

۱- اصل سفر حرام نباشد }
۶- سفرش، سفر حرام و معصیت نباشد }
۲- هدفش حرام نباشد. }
۷- از افراد خانه به دوش نباشد.

۸- شغلهش مسافرت نباشد (برخی مراجع: اگر سفر مقدمه شغل باشد با شرایطی

تمام است)

احکام نموداری

۱- پیش از رسیدن به ۸ فرسخ از وطنش بگذرد.

(آیت الله سیستانی و آیت الله مکارم: گذشتن از وطن به گونه ای که حتی یک توقف کوتاه هم نداشته باشد بنا بر احتیاط واجب سفر را قطع نمی کند و باید احتیاط کرد)

۱- اصلی: جایی که متولد شده و پرورش یافته

(الف) جایی که شخص تصمیم بگیرد تا آخر عمر حداقل

چند ماه زندگی کند } ۱- آیت الله زنجانی: حداقل ۶ ماه
 ۲- آیت الله مکارم: حداقل ۴ ماه

(ب) شخص مدت طولانی بدون نیت همیشه ماندن، می ماند
 به طوری که عرف آنجا را برایش وطن می داند.

۲- جایی که قصد ۱۰ روز کند.

۳- در جایی ۳۰ روز به حال تردید مانده باشد.

* چیزهایی که سفر را قطع می کند و باعث کامل شدن نماز می شود.

* قواطع
 در سفر
 ۳۲۴

احکام نموده‌داری

- ۱ - نیت
- ۲ - شستن سر و گردن
- ۳ - شستن طرف راست بدن
- ۴ - شستن طرف چپ بدن
- ترتیبی ۱۰۹
- مسأله: رعایت ترتیب راست و چپ بدن
- ۱- آیت الله زنجانی و آیت الله سیستانی: شرط نیست.
- ۲- آیت الله وحید: بنا بر احتیاط شرط است.
- ۳- آیت الله مکارم: شرط نیست، حتی سر و گردن
- ۴- دیگر مراجع: شرط است.
- غسل

۱- دفعی: بانیت غسل بایستی در یک لحظه آب تمام بدن را فرا گیرد.

- ۱- آیت الله خامنه ای، آیت الله مکارم و آیت الله نوری: بانیت غسل به تدریج در آب فرو رود تا تمام بدن زیر آب قرار گیرد.
- ۲- آیت الله سیستانی: در تدریجی با حفظ وحدت عرفی در آب فرو رود و لازم است هر عضو قبل از غسل دادن بیرون باشد.
- ۲- تدریجی:
- ارتماسی

نکته: طبق نظر مراجعی که ترتیب را شرط نمی دانند چنانچه شخص بعد از غسل متوجه شود که مثلاً مانعی روی دست راستش بوده کفایت که همان قسمت را به نیت غسل آب بکشد و لازم نیست طرف چپ بدن را دوباره بشوید.

احکام نهوداری

- ۱- در غسل ترتیبی اگر قسمتی را فراموش کرد باید آن قسمت را بشوید و غسل را ادامه دهد ولی در ارتماسی باید دوباره غسل کند. ^{۱۱۶}
- تفاوت غسل ترتیبی و ارتماسی
- ۲- پاک بودن بدن قبل از غسل ^{۱۱۷}
- ۱- ترتیبی : لازم نیست و اگر هر قسمتی را پیش از غسل دادن آن قسمت آب بکشد کافی است.
- ۲- ارتماسی ^{۱۱۷}
- ۱- آیت الله مکارم : بنابر احتیاط واجب لازم است.
- ۲- آیت الله زنجانی، آیت الله سیستانی و آیت الله وحید: لازم نیست به شرط آن که آبی که با آن غسل می کند از پاک بودن خارج نشود (کر یا جاری باشد)
- ۳- دیگر مراجع : لازم است.
- ۱- کسی که مُحَرَم هست نمی تواند غسل ارتماسی کند چون نباید هیچ چیزی سرش را بپوشاند. ^{۱۱۸}
- ۲- روزه دار (آیت الله سیستانی: سر زیر آب بردن برای شخص روزه دار به شرطی که آب وارد حلق نشود اشکالی ندارد)
- مواردی که نمی توان غسل ارتماسی انجام داد
- ۱- آیت الله نوری : باید ترتیبی انجام دهد.
- ۲- آیت الله زنجانی: بنابر احتیاط مستحب ترتیبی انجام دهد.
- ۳- دیگر مراجع : بنابر احتیاط واجب ترتیبی انجام دهد.
- نکته: اگر وقت برای غسل ترتیبی ندارد ولی وقت برای غسل ارتماسی دارد، باید غسل ارتماسی کند. ^{۱۲۱}

احکام نماز و دعا

۱ - در غسل لازم نیست اعضا از بالا به پایین شسته شود.

تفاوت

غسل

با وضو

۱۱۲

۲ - در غسل موالات شرط نیست مگر برای

۱ - کسی که بول و غائطش را نمی تواند کنترل کند و وقت نمازش تنگ است .

۲ - کسی که وقت نمازش تنگ است.

نکته: غسل جبیره ای مثل وضوی جبیره ای است. ۱۱۵